CYSWLLT

Cyngor Bwrdeistref Sirol MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL County Borough Council

Cylchgrawn Cymunedol Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful | Hydref 2026

60 mlynedd ers trychineb Aber-fan

Tudalen 2

Prosiectau Balchder Mewn Lle gwerth £20 Miliwn

Tudalen 3

Mae Maes Chwarae Plaza Glan yr Afon bellach ar agor!

Tudalen 8

CBSMerthyrTudful CBSMerthyrTudful OfficialMerthyrTydfilCBC merthyr.gov.uk

Roedd yr holl wybodaeth a gynhwyswyd yn y cyhoeddiad hwn yn gywir ar adeg ei argraffu: Awst 2026

Etholwyd y Cynghorydd David Isaac yn Faer Merthyr Tudful yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, ddydd Mercher 13 Mai 2026, gan gymryd yr awenau gan y cyn-Faer, y Cynghorydd Paula Layton, fel Dinesydd Cyntaf y Fwrdeistref Sirol.

Os hoffech wahodd y Maer i ddigwyddiad, neu gyfrannu at apêl y Maer, cysylltwch â: mayoral@merthyr.gov.uk

Llyfrgelloedd: Mwy na llyfrau yn unig!

Ledled Llyfrgelloedd Merthyr Tudful, gall preswylwyr gael mynediad at Wi-Fi am ddim, cyfrifiaduron cyhoeddus, argraffu, cymorth digidol, adnoddau hanes teuluol a gwasanaethau ar-lein fel BorrowBox a PressReader.

Ewch i'ch llyfrgell leol heddiw a darganfyddwch bopeth sydd gennym i'w gynnig: merthyrlibraries.co.uk

Mae eleni yn nodi 60 mlynedd ers Trychineb Aber-fan.

Bydd 21 Hydref yn cael ei ysgythru ar galonnau pobl Merthyr Tudful yn dragwyddol. Diwrnod pan gollodd 144 o bobl – gan gynnwys 116 o blant – eu bywydau yn drasig pan lithrodd domen sbwriel i lawr mynydd, gan amlyncu Ysgol Pantglas a rhai o'r tai cyfagos.

Eleni, i nodi 60 mlynedd ers y drychineb, trefnwyd cyfres o ddigwyddiadau coffa i'r rhai sy'n dymuno talu eu teyrnged a chofio'r bywydau a gollwyd y diwrnod hwnnw. I gael rhagor o wybodaeth, ewch i merthyr.gov.uk/Aberfan

Os oeddech chi'n ddisgybl, athro, neu'n aelod o staff yr ysgol ar adeg y trychineb ac yr hoffech fynychu digwyddiad coffa arbennig i nodi'r pen-blwydd, cysylltwch â:

mayoral@merthyr.gov.uk

01685 725320

Y Cyng Brent Carter
Arweinydd y Cyngor

Helo bawb, croeso i'n rhifyn hydref o Contact.

Fel y gwyddoch, mae Redhouse wedi cael ei gymryd yn ôl i berchnogaeth y Cyngor. Oherwydd ei fod wedi bod ar gau ers peth amser mae yna ddirywiad wedi bod yn fewnol, felly mae llawer yn digwydd y tu ôl i'r llenni i'w baratoi ar gyfer agoriad i'r cyhoedd. Byddwn yn eich diweddaru wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Mae eleni yn nodi 60 mlynedd ers trychineb drasig Aber-fan; diwrnod na fyddwn byth yn ei anghofio. Gweler yr erthygl nesaf i ddysgu sut y byddwn yn nodi'r pen-blwydd eleni.

O 1 Hydref 2026, ni fydd angen i breswylwyr wahanu papur a chardbord ar gyfer casgliadau ailgylchu. Darllenwch ragor ar **dudalen 6.**

Oeddech chi'n gwybod bod gwasanaethau Llinell Bywyd yn symud yn ddigidol fel rhan o uwchraddio llinell ffôn BT cenedlaethol? Os ydych chi'n defnyddio gwasanaeth Llinell Bywyd, mae'n bwysig gweithredu nawr cyn dyddiad cau Ionawr 2027. Gellir dod o hyd i'r cyfan sydd angen i chi ei wybod ar **dudalen 7.**

Am y newyddion a'r diweddariadau diweddaraf ewch i **merthyr.gov.uk** neu dilynwch ni ar y cyfryngau cymdeithasol.

B Carter

Rhaglen Balchder Mewn Lle – Galwad am Brosiectau nawr ar agor!

Mae Merthyr Tudful wedi'i dewis i dderbyn cyfran o £5.8 biliwn o gyllid Balchder Mewn Lle Llywodraeth y DU.

Mae Balchder Mewn Lle yn rhaglen 10 mlynedd gyda dyraniad o hyd at £20m. Mae Bwrdd Cymdogaeth lleol yn gyfrifol am nodi, asesu a dewis pa brosiectau sy'n derbyn cyllid. Bydd pob prosiect yn cael ei lywio gan dri amcan craidd:

- **helpu i greu lleoedd ffyniannus,**
- **adeiladu cymunedau cryfach**
- **galluogi pobl leol i gymryd rheolaeth yn ôl dros ddyfodol eu hardal.**

Mae grantiau o hyd at £75,000 ar gael i gefnogi syniadau sy'n helpu Merthyr Tudful i ffynnu, gan gwmpasu meysydd fel adfywio, tai a phrosiectau sy'n gwella iechyd a lles. I gael gwybod rhagor neu gymryd rhan, ewch i Merthyr.gov.uk/PiPP neu e-bostiwch PiPP@merthyr.gov.uk

BALCHDER BRO
CHI SY'N ARWAIN – GYDA CHEFNOGAETH LLYWODRAETH Y DU

Marchnad Dan Do Merthyr Indoor Market

Y Cyng Jamie Scriven
Deilydd Portfolio yr Economi, Adnewyddu, Twristiaeth ac Hamdden

Ydych chi wedi ymweld â Marchnad Dan Do Merthyr Tudful yn ddiweddar?

Wedi'I lleoli yng Nghanolfan Siopa Santes Tudful, mae'r stondinau yn cynnwys popeth o grefftau a chasgliadau, cyflenwadau anifeiliaid anwes, caledwedd a gemau, i Bicenni ar y Maen, sudd, smwddis a Bwyd Thai – mae rhywbeth at ddant pawb! Ar agor rhwng 9am a 5pm, o ddydd Llun i ddydd Sadwrn.

Canolfan Ddiwylliannol Iddewig Cymru yn cael sêl bendith.

Mae adfer un o safleoedd treftadaeth Iddewig pwysicaf Cymru gam yn nes at ddod yn realiti, diolch i grantiau gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol a rhaglen Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru. Bydd y prosiect gwerth £6m yn gweld Synagog Merthyr Tudful yn cael ei thrawsnewid yn Ganolfan Ddiwylliannol Iddewig Cymru, gan ddathlu hanes cymunedau Iddewig yng Nghymru a rhoi cyfle i bobl ddysgu am effaith y gymuned drwy raglen weithgareddau a digwyddiadau cyffrous.

Bydd y ganolfan hefyd yn gwella cynnig ymwelwyr Merthyr Tudful ac yn darparu cyfleusterau diwylliannol mawr sydd eu hangen. Mae cynlluniau ar gyfer y trawsnewid ar y gweill, ac mae gwaith ffisegol i'r adeilad rhestredig Gradd II ar fin dechrau yn 2027.

Dwy ysgol newydd ar fin trawsnewid dysgu ym Merthyr Tudful.

Y Cyng Gareth Lewis
Deilydd Portfolio Addysg, Diwylliant a'r Iaith Gymraeg

Mae'r mis Medi hwn yn garreg filltir bwysig i addysg ym Merthyr Tudful wrth i ddwy ysgol newydd agor eu drysau drwy gyllid gan Lywodraeth Cymru a Rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu y Cyngor.

Bydd Ysgol Gynradd Gymunedol Goetre yn symud i'w hadeilad pwrpasol newydd, cwbl hygyrch, gan ddarparu lleoedd i 420 o ddisgyblion cynradd, darpariaeth feithrinfa, gofal plant Dechrau'n Deg, mannau dysgu arbenigol ac adain gymunedol bwrpasol i drigolion lleol eu defnyddio y tu allan i oriau ysgol. Mae'r cyfleuster newydd yn adlewyrchu rôl estynedig yr ysgol yng nghanol y gymuned. Ar yr un pryd, bydd Ysgol Gatholig Saint Carlo Acutis yn croesawu disgyblion i'w campws 3 i 16 newydd, gan ddod ag addysg feithrin, cynradd ac uwchradd at ei gilydd ar un safle. Mae'r ysgol yn cynnwys ystafelloedd dosbarth modern, cyfleusterau addysgu arbenigol, darpariaeth chwaraeon a mannau cymunedol, gan greu taith ddysgu ddi-dor o'r feithrinfa hyd at Flwyddyn 11.

Gyda'i gilydd, mae'r datblygiadau hyn yn cynrychioli buddsoddiad sylweddol mewn addysg, cyfleoedd a lles cymunedol, ledled Merthyr Tudful.

Gwaith hanfodol sy'n mynd rhagddo yng Nghastell a Pharc Cyfarthfa.

Mae gwaith gwella yn parhau yng Nghastell a Pharc Cyfarthfa, diolch i gyllid gan Cadw, y Cyngor, rhaglen Hanfodion Gwych Llywodraeth Cymru a Sefydliad Cyfarthfa.

Mae gwaith atgyweirio pwysig yn cael ei wneud i do a systemau draenio'r castell i ddiogelu'r adeilad hanesyddol a'i gadw ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Bydd ymwelwyr hefyd yn elwa o welliannau i'r dderbynfa, y siop a'r caffi, ynghyd â gwell arwyddion a chanfod ffyrdd, ledled y parc.

Mae'r Cyngor a Sefydliad Cyfarthfa yn parhau i fod yn ymrwymedig i wella Cyfarthfa a byddant yn parhau i geisio buddsoddiad pellach i adeiladu ar y cynnydd sydd eisoes yn cael ei wneud, gan sicrhau bod y castell a'r parc yn parhau i fod yn atyniad gwerthfawr i drigolion ac ymwelwyr fel ei gilydd.

Mae Ieuenctid Pontio'r Bwlch yn dathlu ei ben-blwydd yn 20 oed,
gan nodi dau ddegawd o gefnogi plant a phobl ifanc ag anghenion ychwanegol a chymhleth ar draws ein cymunedau.

Gofal Cymdeithasol, Iechyd a Chyfranogiad Ieuenctid. Wrth i BGY ddathlu'r pen-blwydd nodedig hwn, mae'n edrych ymlaen at fyfyrio ar ei gyflawniadau a pharhau â'i genhadaeth.

I nodi'r garreg filltir arbennig hon, cynhelir dathliad pen-blwydd yn 20 oed yng **Nghlwb Criced The Hills Plymouth, Pentrebach, ar 18 Medi 2026.** Gwahoddir aelodau, teuluoedd a chefnogwyr y gorffennol a'r presennol i fynychu a helpu i ddathlu dau ddegawd o gyflawniad, atgofion ac ysbryd cymunedol.

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â Lisa Clack, Rheolwr Prosiect, ar **07852 766928.**

merthyr.gov.uk/news-and-events

Ystyried maethu? Ni fu erioed amser gwell i ymuno â ni ym Merthyr Tudful!

Cllr Louise Minett-Vokes
Social Care, Health & Youth Participation Cabinet Member

Mae maethu yn gyfle i wneud gwahaniaeth gwirioneddol ym mywydau plant trwy ddarparu cartrefi dio-gel, sefydlog a gofalgar.

Gyda chefnogaeth bob cam o'r ffordd, cewch eich croesawu i gymuned leol sydd wedi ymrwymo i helpu plant i ffynnu.

merthyrtydfil.fosterwales.gov.wales

O 1 Hydref 2026, ni fydd angen i breswylwyr wahanu papur a chardbord ar gyfer casgliadau ailgylchu. Ar hyn o bryd, mae'n rhaid cyflwyno papur a cherdyn ar wahân.

O 1 Hydref 2026 ymlaen, gellir rhoi'r deunyddiau hyn at ei gilydd, gan wneud ailgylchu'n symlach ac yn gyflymach i aelwydydd ledled Merthyr Tudful.

Pam mae hyn yn newid?
Mae gwelliannau mewn prosesau ailgylchu yn golygu y gellir casglu papur a chardbord gyda'i gilydd a'u didoli'n effeithlon i'w hailgylchu.

Bydd y newid:

- **Gwneud ailgylchu'n haws i breswylwyr**
- **Lleihau faint o ddidoli sydd ei angen gartref**
- **Helpu i wella effeithlonrwydd casgliadau.**

Gofynnir i breswylwyr wneud yn siŵr bod papur a chardbord yn cael eu cadw'n lân ac yn sych.

Casgliadau oergelloedd a rhewgelloedd.

Efallai eich bod wedi gweld adroddiadau yn y newyddion am anawsterau ailgylchu oergelloedd a rhewgelloedd, ledled y DU.

Fel llawer o awdurdodau lleol, rydym wedi cael ein heffeithio gan brinder capasiti prosesu oergelloedd. O ganlyniad, mae casgliadau gwastraff swmpus ar gyfer oergelloedd, rhewgelloedd oergelloedd a rhewgelloedd annibynnol wedi'u hatal dros dro.

merthyr.gov.uk/news-and-events

Ydych chi'n meddwl cael gwared ar offer sy'n gweithio? Cyn ei waredu, efallai yr hoffech ystyried:

- **Ei werthu ar-lein**
- **Ei drosglwyddo i deulu neu ffrindiau**
- **Ei roi i grŵp cymunedol neu elusen.**

Os ydych chi'n prynu offer newydd, gwiriwch a yw'r manwerthwr yn cynnig gwasanaeth cymryd yn ôl. Bydd llawer o fanwerthwyr yn tynnu ac yn ailgylchu eich hen offer wrth ddosbarthu amnewid.

MerthyrTudfulynAilgylchu

Y Cyng David Jones
Dirprwy Arweinydd ac
Deilydd Portffolio Cymunedau
a Newid Hinsawdd

Peidiwch â thaflu dillad da.
Mae digon o fywyd ar ôl mewn llawer o ddillad, esgidiau a thecstilau diangen. Er y gellir mynd â thecstilau i Ganolfannau Ailgylchu Cartref o hyd, mae sawl opsiwn arall sy'n helpu i sicrhau fod eitemau yn cael eu defnyddio am gyfnod hirach ac yn cefnogi cymunedau lleol ar yr un pryd.

Cyn ailgylchu tecstilau, ystyriwch:

- **Gwerthu eitemau drwy lwyfannau ar-lein**
- **Cyfrannu i siopau elusen lleol**
- **Defnyddio banciau tecstilau mewn lleoliadau cymunedol**
- **Rhoi eitemau o safon i deulu a ffrindiau**

Mae Merthyr Tudful yn parhau i wneud camau sylweddol o ran gwarchod a gwella bioamrywiaeth leol, gyda ffocws cryf ar wella cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt. Un o brif flaenoriaethau'r cyngor yw rheoli glaswelltir, lle mae cyflwyno dull torri a chasglu yn cyflawni canlyniadau trawiadol. Mae arolygon ar draws safleoedd glaswelltir a reolir wedi dangos cynnydd o 72% mewn amrywiaeth rhywogaethau planhigion, gyda mwy o amrywiaeth o flodau gwyllt a phlanhigion brodorol bellach yn ffynnu. Mae'r cynefinoedd cyfoethocach hyn yn darparu bwyd a lloches gwerthfawr i beillwyr a bywyd gwyllt arall, gan helpu natur i adfer ar draws y fwrdeistref sirol. Ochr yn ochr â gwelliannau glaswelltir, mae ymdrechion yn canolbwyntio ar gryfhau cysylltiadau cynefinoedd, cefnogi rhywogaethau â blaenoriaeth ac ymgysylltu â chymunedau lleol mewn cadwraeth. Gyda'i gilydd, mae'r camau hyn yn helpu i greu mannau gwyrdd iachach, mwy gwydn i bobl a bywyd gwyllt eu mwynhau am flynyddoedd i ddod.

DweudEichDweud
Mae eich barn yn bwysig i ni. Cwblhewch ein harolygon a'n hymgynghoriadau drwy ymweld â:
merthyr.gov.uk/DweudEichDweud

Mae gwasanaethau Llinell Bywyd / Lifeline yn symud yn ddigidol fel rhan o uwchraddio llinell ffôn BT genedlaethol.

Os ydych chi'n defnyddio gwasanaeth Llinell Bywyd / Lifeline, mae'n bwysig gweithredu nawr cyn dyddiad cau Ionawr 2027.

Peidiwch â phoeni - mae'r Cyngor yma i'ch cefnogi bob cam o'r ffordd. Cysylltwch â ni cyn gynted â phosibl fel y gallwn drafod eich cynlluniau ar gyfer y dyfodol.

Cwestiynau neu bryderon?
• 01685 725000
• merthyr.gov.uk/gwneud cais/llinell achub-ymholiad-ffurflen gais

Ymgynghoriad Y Gyllideb 2026/27

Deilydd Portfolio Cynaliadwyedd Ariannol, Asedau a Masnachol

Mae ein hymgynghoriad cyllideb blynyddol yn dechrau'n fuan.

Bob blwyddyn rydym yn gofyn i breswylwyr ddweud eu dweud i'n helpu i osod cyllideb gytbwys ar gyfer y Cyngor. Eleni bydd ein hymgynghoriad yn digwydd am 8 wythnos dros yr hydref/gaeaf.

I ddweud eich dweud ewch i
merthyr.gov.uk/dweudeichdweud

Costau Byw: Cymorth a Chyngor
Os oes angen cymorth arnoch gyda'r **Costau Byw,** ewch i'n tudalennau gwe pwrpasol am gyngor.

merthyr.gov.uk/cost-of-living

Yn haf 2025 lansiodd Heddlu De Cymru Raglen Merthyr Tudful Gyda'n gilydd; menter bartneriaeth rhwng yr heddlu, y Cyngor a phartneriaid lleol eraill i frwydro yn erbyn ymddygiad gwrthgymdeithasol yng nghanol y dref.

Mae'r dull tri cham yn canolbwyntio ar liniaru troseddu sydd wedi'u targedu, sefydlogi ardaloedd yr effeithir arnynt a mynd i'r afael ag achosion sylfaenol troseddu.

Ers dechrau'r rhaglen, mae gweithgarwch gorfodi sylweddol ac ymgysylltu â phartneriaeth wedi arwain at 430 o gyflwyniadau cudd-wybodaeth, 339 o arestiadau, 185 o atgyfeiriadau YGG a 12 Rhybudd Diogelu Cymunedol.

Mae'r canlyniadau hyn yn dangos ymrwymiad plismona ac asiantaethau partner i fynd i'r afael â throseddu a diogelu ein cymunedau. Wrth i ni symud i gam dau y fenter, bydd llwyddiannau'n cael eu mesur nid yn unig gan ostyngiadau mewn troseddu ac YGG, ond gan y graddau y mae cymunedau yn teimlo'n fwy diogel, yn fwy cysylltiedig, yn fwy gwydn ac yn fwy hyderus yn nyfodol canol tref Merthyr.

Mae maes chwarae newydd sbon Plaza Glan yr Afon ar agor yn swyddogol i drigolion ac ymwelwyr Merthyr Tudful.

Mae'r dyluniad maes chwarae unigryw hwn yn cymryd ysbrydoliaeth o gastell Cyfarthfa gerllaw ac yn darparu ar gyfer plant o bob oedran a gallu. Dim ond un o nifer o brosiectau maes chwarae sy'n digwydd ym Merthyr Tudful ar hyn o bryd yw hwn.

Ers lansio'r rhaglen adnewyddu'r maes chwarae, mae 22 o safleoedd wedi'u hadfer, gyda chynlluniau ar gyfer mwy i ddod. Cadwch lygad ar ein gwefan am ragor o wybodaeth.

Eich **Merthyr,** Eich Llais.

Ymunwch â'n Panel Dinasyddion Newydd.
Rydym yn gwahodd trigolion lleol i ymuno â ni a chyfranogi er mwyn gwella bywydau'r rhai sy'n gweithio ac yn byw yn ein Bwrdeistref Sirol.
I gael rhagor o wybodaeth neu i ymuno, anfonwch e-bost at;
corporate.communications@merthyr.gov.uk

Mae stori Merthyr Tudful yn un o ddewrder, o greu pethau newydd ac o ddygnwch – man lle crëwyd cenedl o haearn a man lle mae'r syniad o gymuned yn parhau.

Y Cyng Brent Carter
Arweinydd y Cyngor

Merthyr Tydfil: Ein Stori nawr!
merthyr.gov.uk/EinStori

CYMRYD RHAN GYDA'CH CYNGOR LLEOL

Wyddech chi, gallwch ofyn cwestiwn, ychwanegu eitem at flaengynllun gwaith, neu fynychu cyfarfod cyhoeddus yn bersonol?

I ddarganfod mwy, ewch i:

merthyr.gov.uk/council/have-your-say/the-councils-participation-strategy/?lang=cy-GB